

การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย

ปัทมา ทีฆประเสริฐกุล^๑

บทคัดย่อ

การขอพรเป็นเนื้อความส่วนหนึ่งที่ปรากฏในวรรณคดีไทย ซึ่งปรากฏรวมอยู่ในเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งของวรรณคดี เช่น ประณามพจนี และปณิธานของกวี โดยนิยมขอพรให้แก่ตัวกวีหรือบทประพันธ์เป็นส่วนใหญ่ การขอพรในวรรณคดีไทยมักปรากฏในวรรณคดีประเภทขอพระเกียรติ ซึ่งเป็นขนบการประพันธ์หนึ่งที่มีลักษณะน่าสนใจและสืบทอดต่อเนื่องกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน เนื้อหาการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติจะกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระมหากษัตริย์ และบ้านเมืองกับประชาชน โดยมีวิธีการขอพรใน ๒ ลักษณะ ได้แก่ การขอพรแบบกล่าวแยกราชละเอียดขอพร และการขอพรแบบรวมสิ่งศักดิ์สิทธิ์และคำขอพร การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา กล่าวคือ การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติสมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ ๑ กวีจะให้ความสำคัญในการให้ราชละเอียดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระมหากษัตริย์ผู้รับพรอย่างมาก การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติสมัยรัชกาลที่ ๒ ถึงรัชกาลที่ ๓ กวีจะให้ราชละเอียดพระมหากษัตริย์มากกว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะกล่าวถึงชื่อเท่านั้น ส่วนการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติสมัยรัชกาลที่ ๕ ถึงปัจจุบัน กวีจะขยายผู้รับพรจากพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวมาเป็นพระบรมวงศานุวงศ์และบ้านเมืองประชาชนมากขึ้น

คำสำคัญ: การขอพร, วรรณคดีขอพระเกียรติ, ขนบการประพันธ์

^๑ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Blessing in Thai Panegyric Literature

*Pattama Theekapraserlkul**

Abstract

A blessing is one of contents in Thai literature which appears in some parts of a story such as invocation and intension of poet. It can be generally seen that the poet or the story are often blessed. A blessing in Thai literature often appears in panegyric literature which is a literary convention that is interesting as well as has been continued from Ayutthaya period to contemporary time. Contents of blessings in panegyric literature are composed of the holy thing, the king and the country with individuals. There are two attributes of blessings: the first is to describe the blessing in details, and the second is to include the holy thing and benediction in the blessing. Blessings in panegyric literature gradually change. That is to say, blessings in panegyric literature during Ayutthaya and Rama I period were focused on the details of the holy thing and the king is blessed. On the one hand, blessings in panegyric literature during Rama II and III period were emphasized on the king more than on the holy thing which was just mentioned only a name. Lastly, blessings in panegyric literature from Rama V to contemporary time have expanded the person who was blessed from the king to the royal family, country and individuals.

Keywords: blessing panegyric, literature literary, convention

* A lecturer, Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakom University

บทนำ

การขอพรเป็นวิถีปฏิบัติหนึ่งในการสร้างขวัญกำลังใจและความหวังให้แก่ชีวิตผู้คน การขอพรผูกติดอยู่กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าสามารถอำนวยการให้เกิดสิ่งที่ตั้งมา และสิ่งที่ประสงค์ได้ ซึ่งในศาสนาต่าง ๆ ก็มีการประกอบกิจเกี่ยวกับการสรรเสริญ สิ่งศักดิ์สิทธิ์พร้อมการขอพร เช่น ในศาสนาคริสต์มีเพลงสดุดีของดาวิด เมื่อเสด็จหนีจากอิบซาโลมโอรสของพระองค์ ซึ่งเป็นบทสวดสรรเสริญพระเจ้าและขอพรจากพระเจ้า ให้ตนรอดพ้นจากภัยและทำลายศัตรู (**พระคริสตธรรมคัมภีร์ไทย ฉบับอมตธรรมร่วมสมัย**, ๒๕๕๑, น.๖๖๕) ในศาสนาพราหมณ์ฮินดูมีการแสดงความภักดีต่อเทพเจ้า ด้วยการสวดบูชาและทำพิธีกรรม เพื่อให้เทพเจ้าพึงพอใจและบันดาลผลตามที่ร้องขอ ในศาสนาพุทธก็มีการขอพรในพระไตรปิฎก โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นพระปริตตะ การขอพรจึงเป็นการตั้งจิตอธิษฐานขอพรและมีความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นสำคัญ

นอกจากนั้น การขอพรยังปรากฏร่วมกับการปฏิบัติกิจใดกิจหนึ่งที่สำคัญ ในอดีตการประพันธ์วรรณคดีถือเป็นกิจที่สำคัญและต้องทุ่มเทกำลังและสติปัญญา ร้อยกรองเรื่องราวออกมา กวีจึงประพันธ์เนื้อความที่เป็นการขอพรแทรกเป็นส่วนหนึ่ง ในการประพันธ์วรรณคดีไทย และยึดถือเป็นขนบหรือธรรมเนียมการแต่งสืบเนื่องต่อกันมา การขอพรในวรรณคดีไทยไม่ได้ปรากฏในวรรณคดีทุกประเภท แต่ปรากฏในวรรณคดีประเภทขอพระเกียรติมากที่สุด ทั้งนี้คงเป็นเพราะวรรณคดีขอพระเกียรติ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสรรเสริญและสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์คล้ายการสรรเสริญ ในศาสนาต่าง ๆ รวมถึงวรรณคดีขอพระเกียรติก็เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ผู้อยู่ในฐานะสูงสุดของบ้านเมือง การประพันธ์วรรณคดีขอพระเกียรติจึงเป็นกิจอันสำคัญ ที่ต้องทำให้สำเร็จลุล่วงอย่างเรียบร้อย

วรรณคดีประเภทขอพระเกียรติเป็นวรรณคดีที่มีจุดมุ่งหมายในการประพันธ์ เพื่อสรรเสริญและยกย่องพระเกียรติของพระมหากษัตริย์หรือพระราชวงศ์ เนื้อหาในวรรณคดีประเภทขอพระเกียรติของไทยแบ่งเป็นส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ประณามพจน์ เนื้อเรื่อง และสรุป ทั้งนี้เนื้อหาในส่วนประณามพจน์นั้นเป็นคำไหว้ครุในตอนต้นเรื่อง ซึ่งจะกล่าวบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนเนื้อเรื่องจะนำเสนอพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ และส่วนสรุปจะเป็นการถวายพระพรกษัตริย์ ขอพรให้ผู้แต่ง และรายละเอียด

ในการแต่ง (เสาวณิต วิงวอน, ๒๕๓๐, น. ๖๙-๑๘๓) การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยเป็นเนื้อหารวมอยู่ในส่วนสรุป ซึ่งมีรายละเอียดการประพันธ์วรรณคดีเรื่องนั้นรวมอยู่ด้วย

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่า การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และมีการคลี่คลายทางเนื้อหาจากที่เข้มข้นมาเป็นเนื้อหาที่มีเพื่อดำเนินตามขนบการประพันธ์ บทความนี้จึงมุ่งจะศึกษาการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย โดยจะศึกษาวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เห็นลักษณะเนื้อหา วิธีการแต่ง และพัฒนาการของการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษาลักษณะเนื้อหาและวิธีการแต่งของการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย
๒. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย

สมมติฐานของการศึกษา

การขอพรเป็นขนบการประพันธ์หนึ่งในวรรณคดีประเภทขอพระเกียรติของไทยที่มีลักษณะเฉพาะ คือ มีเนื้อหาและมีวิธีการขอพรเกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระมหากษัตริย์ และบ้านเมืองกับประชาชน นอกจากนี้ยังมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอีกด้วย

ขอบเขตของการศึกษา

บทความนี้จะศึกษาวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบันที่มีปรากฏเนื้อหากการขอพร จำนวน ๒๘ เรื่อง ได้แก่

สมัยอยุธยา

๑. ขวนพ่ายไคลงดั้น

๒. คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าปราสาททอง
๓. โคลงสรรเสริญสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
๔. โคลงชะลอพระพุทโธไสยาสน์

สมัยธนบุรี

๑. โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี

สมัยรัตนโกสินทร์

๑. โคลงสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ของพระขำโนโวหาร
๒. โคลงปราบดาภิเษกเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
๓. กลอนเพลงยาวสรรเสริญพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ของนายมี มหาดเล็ก
๔. ยอพระเกียรติ ๓ รัชกาล ของพระยาไชยวิชิต (เผือก)
๕. โคลงหม่อมสุวรรณ
๖. ลิลิตของพระองค์เจ้าคัคณางยุคล (กรมหลวงพิชิตปรีชากร)
๗. โคลงของพระยามหาอำมาตย์ (หรั่ง ศรีเพ็ญ)
๘. กลอนสุภาพสรรเสริญพระเกียรติ แต่งราวปี พ.ศ. ๒๔๒๐
๙. โคลงของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์
๑๐. ร่ายต้นของกรมหลวงพิชิตปรีชากร
๑๑. ฉันทและกาพย์ห่อโคลงของหม่อมเจ้าเพิ่ม แต่งสำหรับโรงเรียนเด็กของพระอรรคชายาเธอฯ
๑๒. กลอนสุภาพของกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์
๑๓. โคลงของนายชิน ราชะเลข
๑๔. กลอนกาพย์ของ “เอกชน” กล่าวเรื่องสวรรคต
๑๕. ฉันทของ “เอกชน”
๑๖. โคลงสรรเสริญพระเกียรติเสด็จพระราชดำเนิรเสียบถนลบัณฑูร์ได้ พ.ศ. ๒๔๖๐ ของพระยาศรีสุนทรโวหาร

๑๗. ไคลงสรรเสริญพระเกียรติพระเจ้ากรุงสยาม ของพระยาศรีสุนทรโวหาร
๑๘. ลิลิตสตุดีเรือพระร่วง ของพระยาศรีสุนทรโวหาร
๑๙. คำฉันท์ราชสดุดี แลเฉลิมพระเกียรติพระวรวงศ์ญาณูปะทาน พระองค์เจ้า
วัลลภาเทวี ของพระยาศรีสุนทรโวหาร
๒๐. พระภัทรมหาราชคำฉันท์ ของสุวิทย์ พวงสุวรรณ
๒๑. เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา
๒๒. สองร้อยปีจักรวียงศ์ ของณรงค์ อิ่มเย็น และพีรพัฒน์ คงเพชร
๒๓. กาพย์เห่เรือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้เห็นลักษณะการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย
๒. ทำให้เห็นพัฒนาการของการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย

ขนบการประพันธ์การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย

การขอพรเป็นธรรมเนียมที่มีปรากฏร่วมกับการสรรเสริญ และมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ศาสนา พระมหาสาขัญ ศรีอ้อน (๒๕๕๐, น. ๘) อธิบายการขอพรในพระไตรปิฎกไว้ว่า

นอกจากจะพบว่าในพระไตรปิฎกมีธรรมเนียมสรรเสริญแล้วยังมีธรรมเนียมหรือคติการขอพร หรือสรรเสริญพร้อมทั้งแสดงความเคารพและขอพรปรากฏด้วยเช่นกัน เช่น ในขันธปริตตชาดก (ขุ.ชา. ๒๗/ ๒๕๕-๖/ ๗๔-๕) โมรปริตตชาดก (ขุ.ชา. ๒๗/ ๑๖๗/ ๕๓) อาฏานาฎิยปริตตตะ (ที.ปา. ๑๑/ ๒๐๙-๑๒/ ๒๐๙-๑๓) อังคูลิมาลปริตตตะ (ม.ม. ๑๓/ ๕๓๑/ ๔๘๕) และวัฏฏกปริตตตะ (ปุ.อ. ๓๓/ ๒๙-๓๐/ ๕๘๘-๙) เป็นต้น ข้อความที่ปรากฏในบทเหล่านี้เป็นการสรรเสริญความดีความงาม จากนั้นก็อ้างเอาความดีงามของสิ่งที่สรรเสริญมาใช้ร้องขอให้สิ่งดีงามอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น มีการขอความคุ้มครอง เป็นต้น อนึ่ง คำว่าปริตตตะ มีความหมายว่า

ป้องกันหรือคุ้มครอง ดังนั้น บทเหล่านี้จึงได้พัฒนาเป็นบทสวด
ที่ใช้ในพิธีกรรมสมัยหลัง

นอกจากนี้ การขอพรยังพบในชัยภูมพิธิสมัยพระเวทที่เรียกว่า “อาคิส” ซึ่งเป็น
ทั้งบทสรรเสริญและขอพร โดยจะใช้ขึ้นต้นและปิดท้ายชัยภูมพิธิสมัยพระเวท ในคัมภีร์
ฤคเวท บทสวดที่เป็นอาคิสจะต้องกล่าวหลังจากคำสรรเสริญในพิธีกรรมเสมอ เช่น
คำสรรเสริญในคัมภีร์ฤคเวท “ท่านเทพอัศวินทั้งสอง ผู้มีความสว่างไสว ขอท่านจง
ช่วยชีวิตพวกเราให้ผ่านพ้นความมืด ขอท่านจงมอบความแข็งแกร่งให้พวกเราด้วย
เถิด” (พระมหาสาย์ณ ศรืออัน, ๒๕๕๐, น. ๙) การขอพรในชัยภูมพิธิและพระไตรปิฎก
จะประกอบรวมอยู่กับการสรรเสริญเทพเจ้าและพระรัตนตรัย การขอพรจึงเป็นส่วน
ที่มาพร้อมกับการสรรเสริญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแต่ละศาสนา

ในวรรณคดีขอพระเกียรติของเขมรประเภทจาริกสวดดีพระเกียรติ
พระมหากษัตริย์ ซึ่งมีมาก่อนวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยนั้นมีขนบการประพันธ์
อยู่ ๔ ประการ ได้แก่ การใช้ภาษาสันสกฤตและเป็นบทร้อยกรอง การเปิดเรื่องด้วย
บทประณามพจน์ การดำเนินเนื้อเรื่องทั้งการกล่าวถึงสายตระกูลกษัตริย์และพระราช
กรณียกิจ และการปิดท้ายเรื่องด้วยการฝากสารของพระมหากษัตริย์ (นิพัทธ์ แยมเดช,
๒๕๕๙, น. ๑๐-๒๑) ทั้งนี้ไม่ปรากฏเนื้อหากการขอพรในจาริกสวดดีพระเกียรติพระมหา
กษัตริย์ แต่ในวรรณคดีเขมรทั่วไป (ประมาณปี พ.ศ. ๒๒๗๒ – ๒๕๒๑) มีขนบการแต่ง
ประณามพจน์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ๙ ประการ ได้แก่ ๑) ประณามพจน์ภาษาบาลี
๒) บทไหว้หรือการประณาม ซึ่งประกอบด้วย บทนมัสการพระรัตนตรัย บทไหว้เทวดา
และเทพเจ้า บทไหว้ครูอาจารย์ บทไหว้มารดาบิดา บทขอพระเกียรติพระมหากษัตริย์
๓) การบอกนามผู้แต่ง ๔) การบอกประวัติโดยย่อของผู้แต่ง ๕) การบอกวัตถุประสงค์
ในการแต่ง ๖) การบอกที่มาของเรื่องที่แต่ง ๗) บอกระยะเวลาที่แต่ง ๘) คำอธิษฐาน
๙) คำร้องขอของกวีให้ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในงาน (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, ๒๕๕๔, น.
๓๙) คำอธิษฐานในประณามพจน์วรรณคดีเขมรทั่วไปจะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการขอพร
ให้กวีมีความสุขสวัสดิ์ และขอเชิญให้ผู้รู้ช่วยแก้ไขบทประพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมเนียมที่
คล้ายกับวรรณคดีไทยทั่วไป อาจเป็นการถ่ายทอดขนบการประพันธ์ระหว่างกัน
ช่วงยุคหลัง

วรรณคดีไทยก็มีการประพันธ์บทขอพรรวมในเนื้อหาด้วย ซึ่งน่าจะนำธรรมเนียมการสรรเสริญและขอพรจากคัมภีร์ศาสนา ทั้งในพระไตรปิฎกของศาสนาพุทธและคัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์อินดูมาปรับเป็นขนบการประพันธ์วรรณคดีไทย คือ บทประณามพจน์ วรรณคดีไทยส่วนใหญ่จะเริ่มเรื่องด้วยบทประณามพจน์ เพื่อไหว้บูชาสรรเสริญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และขอพรให้เกิดความเป็นสิริมงคลก่อนเริ่มประพันธ์เรื่องราว การขอพรในวรรณคดีไทยจึงผูกพันอยู่กับการสรรเสริญเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น *บุณโณวาทคำฉันท์* ตอนต้นเรื่องมีประณามพจน์กราบบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์จำนวนมากและพระมหากษัตริย์จากนั้นก็เป็นที่อวยคำอธิษฐานขอพรว่าให้กวีปราศจากทุกข์โศก โรคภัย และสิ่งไม่ดีทั้งหลาย ดังตัวอย่างที่ว่า

หนึ่งช้อกีนบนิกรเทพ	สถิตทั่วทิศาผล
ขอจงเจริญยศวตุ	นฤราศพาธา
หนึ่งช้อกีนบบรรบง-	กษบาททระษัตร์
ผู้เฉลิมอยุธยา	ยศโยคกรุงไกร
ขอจงนฤทุกข์และนฤโศก	นฤโรคคนฤไทย
สรรพสรรพโทษและจัญไร	จงนิราศโยภพาล

(*บุณโณวาทคำฉันท์* ใน *วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๓*, ๒๕๔๕, น. ๓๒๐)

อย่างไรก็ตาม วรรณคดีไทยบางเรื่องก็มีการขอพรอยู่ตอนท้ายเรื่องไม่ได้อยู่ร่วมกับการสรรเสริญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบทประณามพจน์ โดยมีเนื้อหาเป็นการขอพรให้สำหรับตัวกวีที่ได้ประพันธ์งานสำเร็จแล้ว เช่น *อนิรุทธคำฉันท์* มีเนื้อความขอพรในตอนท้ายเรื่องว่าขอให้กวีปราศจากโรคภัย ทุกข์โศก ขอให้ตั้งในศีลธรรม เจริญรุ่งเรือง อายุยืน และและทำกิจตามที่ตั้งใจได้สำเร็จตราบนานกว่าจะนิพพาน ดังตัวอย่างคำประพันธ์

จงเผด็จเกลศรา	คฤกศาลจงกษัย
นฤพยาธิณฤภัย	นิราลัยนรินทร
นฤทุกข์นฤโศก	นฤโรคอาวรณ์
เปนสวัสดิสุขนทร	มิศศกโสภา

แม่นไปปไตตล	อสังขัตยธรรมา
บัญญัติการ	ขออุตหนุณในสันดาน
ขอสถิตในสัง	จพิพัฒน์ไอาหาร
นันทข้างไสสานต์	ในคุณศีลทานา
ของจงเจริญสวัส	ติพิพัฒน์เมธา
ของจงเจริญอา	ยุสมอาตมยีนยง
อรอรรถอาคม	กิจไดอันใจจง
ขอธารจำนง	สิทธิตราบนฤพาน ฯ

(อนิรุทธคำฉันท์ ในวรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๒, ๒๕๔๕, น. ๖๑๔-๖๑๕)

ส่วนวรรณคดีไทยประเภทขอพระเกียรติมีปรากฏการขอพรมากที่สุด วรรณคดีขอพระเกียรติของไทยในยุคแรกจะมีการขอพรประกอบเข้ากับเนื้อหา ในส่วนปณิธานของกวีที่แสดงจุดมุ่งหมายของกวีในการประพันธ์วรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ดังปรากฏในเรื่อง *ยวนพ่ายโคลงดั้น* กวีอธิบายขอพรให้แก่บทประพันธ์และตัวตัวเอง ว่าให้บทประพันธ์อยู่คู่กาลปี แผ่นดินฟ้ามลายหายไปก็ขออย่าให้บทประพันธ์นี้หายไป และขอให้กวีปราศจากโรคภัยและความเดือดร้อน ขอให้ประสบแต่ความสิริมงคล ตั้งเนื้อความที่ว่า

จงคงคู่กัลป์ปา	ยีนโยค
หายแผ่นดินฟ้าไหม้	อย่าหาย ฯ
ขอข้าแรมไรศรีอื่น	อย่ามี หนึ่งเลย
ขอข้ารสายพิฆน	นาศม้วย
ขอสิ่งสิ่งศรีส	ศุขสาธุ เสวยแอ
แรงร้ายศไ้ด้วย	หิงรหรรษ ฯ

(*ยวนพ่ายโคลงดั้น* ในวรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๑, ๒๕๔๐, น. ๓๔๕)

ธรรมเนียมการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติในช่วงแรกนั้นยังคงคล้าย กับวรรณคดีไทยทั่วไป ๒ ลักษณะ คือ ตำแหน่งการขอพรจะยังปรากฏรวมอยู่กับ เนื้อหาส่วนอื่นของวรรณคดี และเป้าหมายการขอพรยังอยู่ที่ตัวกวีและบทประพันธ์ ต่อมาในสมัยอยุธยาตอนกลาง วรรณคดีเรื่อง *คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ*

พระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง มีการขอพรคล้ายกับการขอพรในยุวนพ่ายโคลงต้น คือตำแหน่งของเนื้อหาซึ่งรวมอยู่กับเนื้อหาส่วนอื่น ซึ่งในวรรณคดีเรื่องนี้รวมอยู่ใน ประณามพจน์ แต่สิ่งที่แตกต่างกันไป คือ ในคำฉันท์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้า หลวงปราสาททอง มีเป้าหมายของพรที่แตกต่างไปจากยุวนพ่ายโคลงต้น คือ ไม่ได้ เพื่อบทประพันธ์และตัวกวี แต่ขอพรให้แก่พระมหากษัตริย์ คือ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปราสาททอง ให้มีความสุขสำราญ และให้กษัตริย์ทั้งสามโลกมาบังคมนอนน้อมต่อ พระองค์ ตั้งเนื้อความว่า

ขอจงจำเริญสุขแลศาน -	ติภิรมมยา
แต่จอมสุรินทร์วรรณรา -	อิติรินทร์เสวยรมย์
ท้าวท้าวทั้งไตรภพงมา	สดุดีภาพบังคม
ก้มเกล้าบ่าบวงบพบรม -	บพิตรโปรดปราน ฯ

(คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง
ในวรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๓, ๒๕๔๕, น. ๑๙)

หลังจากวรรณคดีขอพระเกียรติเรื่องโคลงสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติมีรูปแบบเฉพาะตัวอย่าง ชัดเจนและมีลักษณะเฉพาะที่ต่างไปจากวรรณคดีทั่วไปมากขึ้น คือ ตำแหน่งของเนื้อหา การขอพรที่จะวางไว้ในตอนท้ายเรื่องชัดเจนมากขึ้น และเป้าหมายของการขอพรก็ไม่ได้ มุ่งขอพรเพื่อตัวกวีอีกต่อไป แต่เป็นการขอพรให้แก่พระมหากษัตริย์และบ้านเมืองกับ ประชาชน นอกจากนี้ลักษณะเนื้อหาการขอพรก็มีรูปแบบวิธีการขอพรที่ชัดเจนมากขึ้น ด้วย คือ มีการกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อน แล้วค่อยโยงถึงคำขอพรให้แก่พระมหากษัตริย์ และบ้านเมืองกับประชาชน เช่น

ขอพรพันเนตรท้าว	โผจิตระ
ทรงวิเชียรชาญชิต	แก้วนแก้ว
ขอจงจำเริญฤทธิ์	จอมโลก
ราญราชไพร่แผ้ว	ฝ่าท้าวทุกแดน ฯ

(โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ในวรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๒, ๒๕๔๕, น. ๖๖๔)

ทั้งนี้ในยุวนพ่ายโคลงต้นและคำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททองไม่ปรากฏว่ามีกรกล่าวอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดก่อนขอพร ดังนั้น การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยจึงมีลักษณะเฉพาะที่ชัดเจนมากขึ้นตั้งแต่ โคลงสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นต้นมา

ลักษณะการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย

วรรณคดีขอพระเกียรติของไทยเป็นวรรณคดีที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสรรเสริญพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ วรรณคดีประเภทนี้มีเนื้อหาหลักที่มุ่งแสดงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์พร้อมกล่าวด้วยคำสรรเสริญพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ การขอพรอาจจะไม่ใช่เนื้อหาหลัก แต่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของวรรณคดีขอพระเกียรติที่ยึดถือและสืบทอดกันมาจนเป็นขนบหนึ่งในการแต่งวรรณคดีขอพระเกียรติ วรรณคดีขอพระเกียรติหลังจากสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปราสาททองเริ่มมีลักษณะของการขอพรที่เป็นลักษณะเฉพาะชัดเจนมากขึ้น กล่าวคือ มีการแยกส่วนการขอพรเฉพาะ ไม่ได้นำไปรวมเข้ากับส่วนประณามพจน์และปณิธานของกวี โดยนิยมเขียนไว้ตอนท้ายของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ รวมทั้งเนื้อหาและรูปแบบวิธีการขอพรก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้

๑. เนื้อหาการขอพร

เนื้อหาการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติยุคหลังจากยุวนพ่ายโคลงต้นและคำฉันท์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง จะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับรายละเอียด ๓ ประการนี้ ได้แก่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระมหากษัตริย์ และบ้านเมืองกับประชาชน ทั้งนี้วรรณคดีขอพระเกียรติบางเรื่องอาจไม่ได้กล่าวถึงเรื่องบ้านเมืองกับประชาชนไว้ แต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระมหากษัตริย์จะมีปรากฏเสมอ

๑.๑ สิ่งศักดิ์สิทธิ์

คนไทยเคารพบูชาและศรัทธาส่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีพลังอำนาจที่จะบันดาลคำอธิษฐานขอพรให้แก่ผู้ขอพรเป็นจริงได้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยเป็นความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทย ได้แก่ ความเชื่อ

ทางศาสนาพราหมณ์ฮินดู ความเชื่อทางศาสนาพุทธ และความเชื่อเรื่องผีสังเทวดา

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาพราหมณ์ฮินดูที่ปรากฏในการขอพรของวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยเป็นเทพเจ้าที่สำคัญของศาสนา เทพเจ้าที่ปรากฏอยู่ในการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติทุกยุคสมัยมี ๗ องค์ ได้แก่ พระพรหม พระวิษณุ พระอิศวร พระพิฆเนศ พระอินทร์ พระมารุต และพระวรุณ เทพเจ้าทั้ง ๗ องค์ เป็นเทพเจ้าที่ยิ่งใหญ่และมีอำนาจในการบันดาลความสงบสุขให้แก่ผู้คนและแผ่นดินได้ กล่าวคือ เทพเจ้าตรีมูรติ (พระพรหม พระวิษณุ และพระอิศวร) เป็นเทพเจ้าสำคัญสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ฮินดู ดังนั้นในการขอพรจากเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ฮินดูจึงมักจะเริ่มจากเทพเจ้าทั้งสามนี้ก่อนเสมอ เทพเจ้าตรีมูรติต่างก็มีอำนาจในเรื่องต่างกันไป เช่น พระพรหมเป็นเทพผู้สร้างและให้กำเนิดสรรพสิ่ง พระวิษณุเป็นผู้ดูแลรักษาและปกป้องโลก และพระอิศวรเป็นเทพผู้ทำลายสิ่งชั่วร้าย ดังตัวอย่างโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่กล่าวถึงเทพเจ้าทั้งสามไว้ว่า

ขอพรพรหมเมศเรือง	รังสรรค์
รังแรกสงสารกลับ	ก่อเกื้อ
ของงปิ่นธรรร	มิกราช
ราวเรื่องสมมุติเชื้อ	ขึ้นด้วยไอสุรย์
ขอพรพิฆณนาถจ้วง	จรายจักร
บ้บาปบานบุญรักษ์	ท่วนหน้า
ของงผ่านพ้านัก	นรโลก
เผาเผาพาลเลี้ยงหล้า	โลกให้คงตรงฯ
ขอพรพระบาทเกล้า	โกพัล
ตรีเนตรสังหารสรรพ	ไฟให้
ของงปิ่นไอศวรรย์	ยื่นยั้ง
พระจ่านโตได้	ดูจนั่นงมี ฯ

(โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ในวรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๒, ๒๕๔๕, น. ๖๖๓)

ส่วนเทพเจ้าอีก ๔ องค์ คือ พระพิฆเนศ พระอินทร์ พระมารุต และพระวรุณ ก็มีอำนาจและคุณวิเศษที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ พระพิฆเนศเป็นเทพแห่งความสำเร็จ ขจัดอุปสรรค พระอินทร์เป็นเทพนักรบ พระมารุตเป็นเจ้าแห่งลม และพระวรุณเป็นเทพบันดาลฝน นอกจากนี้เทพเจ้าทั้ง ๗ องค์ นี้แล้ว ก็ยังมีกรกล่าวขอพรจากเทพเจ้าอื่น ๆ ด้วย แต่ไม่ได้ปรากฏในวรรณคดีขอพระเกียรติทุกสมัย ได้แก่ พระขยม พระกรรมบาลดี พระอัคนี พระจันทร์ พระวิฆณุกรรม พระอุมา พระแม่คงคา และพระลักษมี

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาพุทธที่ปรากฏในการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยมากที่สุด ก็คือ พระรัตนตรัย ส่วนสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ปรากฏเพียงบางเรื่อง ซึ่งจะกล่าวขอพรจากพระพุทธรูปที่สำคัญ เช่น พระพุทธปางรำพึง **พระพุทธรูปปางห้ามแก่นจันทร์** และมีการขอพรจากพุทธสาวก เช่น พระสารีบุตร พระอาณนที และพระอุปัคต รวมถึงเทวดาในฉกามาพจร เช่น *โคลงชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์*ขอพรให้แก่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระว่า

ขอพรพระพุทธรูปเรื่อง	รัมพิง
ตฤกโตรในทวงดิงษ	ถ่องถ้วน
ขอจงศักดิ์ค้ำนิง	ในน่าน
เสลขสลัดสังจรรรมล้วน	เลอศเนื้อในผล ฯ
ขอพรพระพุทธรูปห้าม	แก่นจันทร์
ห้ามสิ่งสรรพอาธรรม์	ผ่องแผ้ว
ขอจงพระองค์ถลัน	เกลอองโลกย
ห้ามหายขยายประทุษฐ์แล้ว	เฟื่องฟุ้งผดุงดี ฯ

(*โคลงชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์*
ในวรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๓, ๒๕๔๕, น. ๓๑)

นอกจากนี้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นความเชื่อดั้งเดิมของสังคมไทย คือ ผีसाงเทวดาตามธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมือง และผีบรรพบุรุษ ก็มีปรากฏในการขอพรของวรรณคดีขอพระเกียรติด้วย เช่น เทวดาดูแลป่าน้ำสำธาร พระเสื่อเมือง เจ้าป่า เจ้าเขาดังตัวอย่างใน*รายดั้นของกรมหลวงพิชิตปรีชากร*ที่ขอพรจากพระแก้วมรกต พระสยามเทวาธิราช และบรรพักษ์ตรีว่า

เจ็ดจางศรีสิทธิบุญ คุณพระรัตนปฏิมากร อิกอมรรฐอารักข์
อาทิจักรสยาม เทวาธิราช ทั้งอำนาจอติมหาภักษัตริย์ สยามรัฐ
บรมนาถ อิกบรรพราชกุศล ผลผดุงพุทธศาสน์ แลนครราชภู่
อารักข์ สุจริตธรรมอัศวรคุณ อดุลยเดชาภินิหาร อิกสมภาร
พระกรุณา อารักขาติมนุษย์ โดยบริสุทธสพสากล ...

(*ร่ายต้นของกรมหลวงพิชิตปรีชากร ในคำกลอนสรรเสริญพระบารมี
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ๒๕๑๖, น. ๑๔๑ - ๑๔๒*)

๑.๒ พระมหากษัตริย์

การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยตั้งแต่วรรณคดีเรื่อง *คำฉันท์
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง* มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระมหา
กษัตริย์อย่างชัดเจน สิ่งทีกวีร้องขอจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้แก่พระมหากษัตริย์ทำให้เห็น
ภาพของพระมหากษัตริย์ทีกวีปรารถนา ภาพพระมหากษัตริย์ทีปรากฏในการขอพรใน
วรรณคดีขอพระเกียรติของไทยมีหลากหลาย เช่น การได้สิ่งตามพระประสงค์ การได้
ช้างเผือก และการบรรลุนิพพาน แต่สิ่งทีวรรณคดีขอพระเกียรติทุกสมัยจะขอพรให้แก่
พระมหากษัตริย์เสมอมี ๖ ประการ ได้แก่ การมีเกียรติยศ การมีฤทธิ์และพระราชอำนาจ
การมีความเกษมสำราญ การมีพระชนมายุยืนนาน ปราศจากโรคภัย การปกป้องดูแล
แผ่นดินและประชาชน และการปราบศัตรูให้แพพ่าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- *การมีเกียรติยศ* ในโคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
กวีขอพรพระอาทิตย์ที่ส่องแสงสว่างทั่วทั้งแผ่นดิน ช่วยอำนาจพรให้พระเจ้า
แผ่นดินผู้ยิ่งใหญ่มีพระเกียรติที่รุ่งเรืองแผ่ไปทั่วทั้งสากล ดังว่า

ขอพรโพโรจน์เร้า	รังสี
แสงส่องเรืองธรณี	ทั่วหน้า
ขອງแผ่นภูมิ	ศวรราช
เรื่องรุ่งพระยศหล้า	ชานสิ้นสากล ๙

(*โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ในวรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๒, ๒๕๔๕, น. ๖๖๔*)

- **การมีฤทธิ์และพระราชอำนาจ** ในโคลงปราบดาภิเษกเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ขอพรพระนารายณ์ให้พระมหากษัตริย์มีฤทธิ์อำนาจเสมอพระองค์ และล้ำเลิศกว่าพระมหากษัตริย์ประเทศอื่น ๆ ตั้งเนื้อความที่ว่า “ขอพรนารายณ์สินธูอาสน์ ให้ฤทธิราชเทียมเออ เลอล้ำกษัตริย์ทัตประเทศ” (โคลงปราบดาภิเษกเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, ๒๕๑๖, น. ๔๕)

- **การมีความเกษมสำราญ** เรื่องกลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว กริขอให้พระมหากษัตริย์ทรงไม่มีเหตุอันตรรายใด และมีความสุขในทุกพระอิริยาบถ ตั้งเนื้อความว่า “อุบัติวันตรรายอย่าได้มี บรมสุขทุกพระอิริยาบถ” (กลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, ๒๕๑๗, น. ๖๓)

- **การมีพระชนมายุยืนนานและปราศจากโรคภัย** ในโคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี กริขอพรพระพรหมให้พระมหากษัตริย์ทรงมีพระชนมายุพันปี ดังว่า

ขอพรกมลาล์นท้าว	ทรงหงส์
ให้พระศรีกายจง	อย่าเศร้า
พระชนม์ยืนยาวคง	พันขวบ
ให้อัปสรสนมเฝ้า	นับร้อยพันทวี ฯ

(โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี

ในวรรณกรรมสมัยธนบุรี เล่ม ๑, ๒๕๓๒, น. ๒๙๓)

- **การปกป้องดูแลแผ่นดินและประชาชน** ในพระภัทรมหาราชคำฉันท์ กริขอพรให้พระมหากษัตริย์ทรงปกครองประชาชนด้วยทศพิธราชธรรมและทำให้บ้านเมืองสงบสุขและอุดมสมบูรณ์ ดังว่า

น้ำบริบูรณ์ เพื่อจะได้มีอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ดั่งเนื้อความว่า

ขอพรพลาหกไถ่	เทวบุตร
ให้ตกตามระดูยุติ-	ติด้อง
อย่าให้ผิดระดูจุดจ	เดือนแดด
ให้ราษฎรอยู่ชรัอง	แซ่ชรัองเย็นเขม ๙
ขอพรเทวท่านท้าว	วาตา
พาพัตราเพยพา	ซีนไถ่
ขอพรพระคงคา	กระแผลสมุทร
อย่ามากอย่าน้อยให้	โภชนนั้นพองาม ๙

(โคลงขอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี
ในวรรณกรรมสมัยธนบุรี เล่ม ๑, ๒๕๓๒, น. ๒๙๔)

ในโคลงสรรเสริญพระเกียรติเสด็จพระราชดำเนินเสียบมณฑลบัลลังก์ได้ พ.ศ. ๒๔๖๐ ของพระยาศรีสุนทรโวหาร ขอให้พระรัตนตรัยและเทวดาดูแลรักษาบ้านเมืองให้เจริญ ปราศจากสิ่งร้าย

ขอเดชไตรรัตน์เรือง	โลกา
เทเวศร์สุรเดชมหา	นุภาพถ้วน
อภิรักษ์รัฐเสมา	บรมราช สยามเทอญ
เจริญยิ่งสิ่งร้ายล้วน	หลีกพ้นฤพาน ๙

(โคลงสรรเสริญพระเกียรติเสด็จพระราชดำเนินเสียบมณฑลบัลลังก์ได้ พ.ศ. ๒๔๖๐
ในกาพย์สตุติ, ๒๔๖๓, น. ๒๖)

ก็เห็นความสำคัญของบ้านเมืองกับประชาชน ซึ่งเป็นส่วนที่สัมพันธ์กับความมั่นคงในราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์โดยตรง เพราะเป็นพระราชกิจหลักของพระมหากษัตริย์ที่จะต้องดำรงและดูแลบ้านเมืองกับประชาชนให้สุขสงบ เมื่อบ้านเมืองกับประชาชนมีอยู่ดีแล้วย่อมทำให้พระมหากษัตริย์ทรงเหน็ดเหนื่อยและทุกข์ร้อนน้อยลง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ว่าทรงปกครองบ้านเมืองได้อย่างดี บ้านเมืองและประชาชนจึงเป็นสุข

๒. วิธีการขอพร

เนื้อหาส่วนใหญ่ในวรรณคดีขอพระเกียรติเป็นการแสดงความคิดและความรู้สึกจงรักภักดีของกวีที่สื่อสารถึงพระมหากษัตริย์โดยตรง แต่การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติจะเป็นการสื่อสารระหว่างกวีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยมีพระมหากษัตริย์และบ้านเมืองกับประชาชน เป็นเป้าหมายสำคัญของการขอพรนั้น กวีมีวิธีการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติใน ๒ ลักษณะ คือ การขอพรแบบกล่าวแยกราชละเอียดขอพร และการขอพรแบบรวมสิ่งศักดิ์สิทธิ์และคำขอพร

๒.๑ การขอพรแบบกล่าวแยกราชละเอียดขอพร

การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติลักษณะนี้จะให้รายละเอียดของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และคำขอพรที่ละเอียดไป ลำดับการขอพรจะเริ่มต้นจากการกล่าวอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์พร้อมสรรเสริญอำนาจคุณวิเศษของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นทีละสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะเทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ฮินดูจะกล่าวแสดงคุณวิเศษไว้อย่างชัดเจน จากนั้นจึงเป็นคำขอพรให้แก่พระมหากษัตริย์ หรือบ้านเมืองกับประชาชนว่าให้ได้รับพรใดจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น ดังตัวอย่าง *โคลงสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช*

ขอพรจตุโลกเสี้ยม	บริบาล
รักษนิกนรสถาน	สี่ด้าว
ของงปิ่นทรงธาร	ภพโลก
เป็นพ้านกโทท้าว	ทั่วพื้นภูวดล ๙

(โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ในวรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๒, ๒๕๔๕, น. ๖๖๕)

การขอพรในลักษณะนี้จะใช้พื้นที่ในวรรณคดีขอพระเกียรติค่อนข้างมาก เพราะกวีจะขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทีละประการ ซึ่งต้องแสดงให้เห็นฤทธานุภาพของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ละองค์ไว้ด้วย และคำขอพรเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ก็จะสอดคล้องกันไปกับอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น ซึ่งทำให้เห็นภาพของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระมหากษัตริย์ได้อย่างชัดเจน

๒.๒ การขอพรแบบรวมสิ่งศักดิ์สิทธิ์และคำขอพร

วรรณคดีขอพระเกียรติบางเรื่องไม่ได้เน้นการให้รายละเอียดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และคำขอพร แต่จะใช้วิธีการขอพรแบบกล่าวถึงชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หลายองค์มารวมกันและไม่กล่าวแสดงคุณวิเศษของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แล้วจึงเป็นคำขอพรแบบรวมกัน ดังตัวอย่างในกลอนสุภาพสรรเสริญพระเกียรติ แต่งราวปี พ.ศ. ๒๔๒๐ มีเนื้อความกล่าวเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์จำนวนมากรวมกันในตอนต้นก่อน แล้วจึงกล่าวขอพรให้แก่พระมหากษัตริย์และบ้านเมืองแบบรวมต่อ ดังคำประพันธ์ที่ว่า

ควรข้าทำค้ำนรับสนอง	ขอประคองคุณใส่ในเกศา
ถวายพระพรให้บวรวัฒนา	ขอสุราสุรแมนทั้งแดนดิน
คือธาดาอาทิพระพิฆเนศร์	พระอิศเรศฤทธิรงค์ผู้ทรงศิลป์
พระจักรกฤษณ์วิสุกรรมอัมรินทร์	ทั้งเทวินทร์ยศโยคโลกบาล
ทกสวรรณชั้นฟ้าแลอากาศ	พิฆานมาศภุมมาพฤษาสาธา
นทีแถวแนวน้ำแลถ้ำธาร	ห้วยละหานเหวมหาพนาลี
อีกอำนาจสาสนาสุรารักษ์	เทพนิกรจรจักรวาศี
พระเสื่อเมืองทรงเมืองเรืองฤทธิ์	ทุกถิ่นที่เทพพิทักษ์หลักนคร
รักษาคลังวังนิเวศน์เศวตฉัตร	ทั้งปรางรัตน์เรือนสุวรรณแท่นบรรจจจรรณ
จงถนอมจอมบดินทร์นรินทร์	ให้ถาพรภิญโญเดโชไชย
พระเคราะห์โคโรโคโยอย่าได้ปะ	ให้ยืนพระชนมายุกว่าไชย
ทั้งศัตรูหมูกลิให้หนีไกล	เป็นสุกใสโสมนัสสวัสดิ

(กลอนสุภาพสรรเสริญพระเกียรติ แต่งเมื่อราว พ.ศ. ๒๔๒๐ ในคากลอน
สรรเสริญพระบารมีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ๒๕๑๖, น. ๑๐๔)

วิธีการขอพรแบบนี้จะไม่ให้รายละเอียดของสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากนัก จะปรากฏเพียงชื่อเท่านั้น ซึ่งจะไม่เห็นภาพของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่ามีฤทธาณภาพด้านใด และไม่เห็นความเชื่อมโยงความคิดเรื่องอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ละองค์ต่อคำขอพรให้แก่พระมหากษัตริย์ นอกจากนี้คำขอพรให้แก่พระมหากษัตริย์ก็จะเป็นคำขอที่ค่อนข้างกว้าง ไม่ได้เฉพาะเจาะจงในด้านใดด้านหนึ่งเหมือนการขอพรแบบละเอียด

พัฒนาการการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทย

ในเนื้อหาหลักของวรรณคดีขอพระเกียรติมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การสรรเสริญพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ กวีจะใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปรียบเทียบคุณสมบัติและพระปรีชาสามารถต่างๆ ของพระมหากษัตริย์ เช่น เมื่อจะเปรียบเทียบพระสิริโฉมทั้งดงามของพระมหากษัตริย์ก็จะเปรียบกับพระกามเทพ หรือจะเปรียบเทียบพระปรีชาสามารถในการปราบศัตรูก็มักจะเปรียบกับพระนารายณ์ ซึ่งเป็นการยกสถานภาพของพระมหากษัตริย์ให้เท่ากับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับบ้านเมืองหรือสังคมจะเป็นข้อมูลสำคัญที่กวีนำมาใช้แสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถในการปกครองบ้านเมืองของพระมหากษัตริย์ สำหรับการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่ใช่สื่อเปรียบของพระมหากษัตริย์ แต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการขอพรจะอยู่ในสถานภาพที่เหนือกว่าพระมหากษัตริย์ ไม่มีการยกสถานะของพระมหากษัตริย์ให้สูงทัดเทียมกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะอยู่ในฐานะสูงกว่าที่สามารถดลบันดาลสิ่งที่ติดตามให้บังเกิดแก่พระมหากษัตริย์ได้

เนื้อหาในการขอพรของวรรณคดีขอพระเกียรติอาจมีส่วนคล้ายคลึงกับเนื้อหาหลัก คือ กล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระมหากษัตริย์ และบ้านเมืองกับประชาชน ซึ่งเป็นไปเพื่อดำรงความเป็นเอกภาพของเนื้อหาทั้งหมด แต่ลักษณะและหน้าที่ของเนื้อหามีความแตกต่างกัน นอกจากนั้น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระมหากษัตริย์ และบ้านเมืองกับประชาชนในเนื้อหาการขอพรยังปรับเปลี่ยนความคิดไปตามสภาพสังคมการเมืองในแต่ละช่วงเวลาด้วย ทั้งนี้สามารถแบ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ช่วง คือ การขอพรสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ ๑ การขอพรสมัยรัชกาลที่ ๒ จนถึงรัชกาลที่ ๓ และการขอพรสมัยรัชกาลที่ ๔ จนถึงปัจจุบัน

๑. การขอพรสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ ๑

การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยสมัยอยุธยาช่วงแรก ปรากฏการขอพรที่ไม่มีการระบุถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นการขอพรให้แก่ตัวกวีและบพประพันธ์ ดังปรากฏในเรื่อง *ยวนพ่ายโคลงตั้ง* ต่อมาใน *คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปราสาททอง* ยังคงมีการขอพรคล้ายกับ *ยวนพ่ายโคลงตั้ง* คือ ไม่มีการ

ระบุถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่เป้าหมายของการขอพรเปลี่ยนมาเป็นการขอให้แก่พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้การขอพรในวรรณคดีของพระเกียรติทั้ง ๒ เรื่องนี้ ยังไม่ใช่นิเวศน์เฉพาะส่วนการขอพรที่ชัดเจนมากนัก

การขอพรในวรรณคดีของพระเกียรติเริ่มมีรูปแบบที่เฉพาะและสืบทอดกันมาตั้งแต่วรรณคดีเรื่องโคลงสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช คือ มีการกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การขอพรให้แก่พระมหากษัตริย์ และบ้านเมืองกับประชาชน พัฒนาการการขอพรในวรรณคดีของพระเกียรติตั้งแต่โคลงสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นี้มีรายละเอียดเนื้อหาหลากหลาย กวีให้ความสำคัญกับการขอพร โดยจะแยกกล่าวขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับพรที่ต้องการขอทีละข้อ ดังที่ปรากฏในโคลงสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โคลงชะลอพระพุทธรายสน์ โคลงขอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี และโคลงสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ เช่น

พระสุรย์แสงเสริดม้	แมนจรัล รวดแ
รีรถกวดกงผัน	แผ่นด้าว
รำไพบทพิตรพรรณ	โพโรจน์
ขอแบ่งโอภาสท้าว	เพิ่มไฟไฟไท ๗

(โคลงสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์,

๒๕๕๖: หน้า ๗๐)

วรรณคดีของพระเกียรติของไทยยุคแรก ๆ จะให้พื้นที่ของการขอพรค่อนข้างมากประมาณ ๑๐ - ๑๕ บท ในแต่ละบทก็จะกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๑ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และขอพร ๑ พร ซึ่งจะมีส่วนขยายความให้เห็นพลังอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยกมา และขยายความลักษณะของพระมหากษัตริย์ที่กวีปรารภณาให้ได้รับพรนั้น ดังในตัวอย่างข้างต้น เมื่อกล่าวถึงพระอาทิตย์ก็จะแสดงให้เห็นลักษณะของพระอาทิตย์ที่มีรถทรงม้าขับผ่านไปทั่วแผ่นดินและส่องแสงสว่างไปทั่ว ซึ่งเป็นการกล่าวขยายความคุณลักษณะสำคัญของพระอาทิตย์ให้เด่นชัดขึ้น เมื่อกวีจะขอให้ประทานพรให้แก่พระมหากษัตริย์ก็จะกล่าวชัดเจนว่าขอให้พระมหากษัตริย์มีความรุ่งเรืองดังเช่นแสงพระอาทิตย์

การขอพรของวรรณคดีขอพระเกียรติในช่วงนี้จะให้ความสำคัญในการกล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระมหากษัตริย์เสมอกัน และเปิดพื้นที่ของเนื้อหาส่วนนี้ในตัวบทวรรณคดีอย่างมาก นอกจากนี้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบทขอพรก็มีทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์อื่นดู เพราะสังคมอยุธยาับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์เข้ามาเสริมพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ โดยเลือกสิ่งที่ไม่ขัดต่อระบบความรู้ ค่านิยม พฤติกรรมบุญ และระบบความเชื่อไทยที่มีรากฐานจากพุทธศาสนา (สุภาพรณ ฦ บางช้าง, ๒๕๓๕, น. ๕๗ - ๕๘) สังคมสมัยธนบุรีและรัชกาลที่ ๑ ก็ยึดถือและดำเนินตามขนบธรรมเนียมจารีต และความเชื่อเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา ศาสนาและพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่สัมพันธ์และค้ำจุนกันอย่างแน่นแฟ้น การขอพรของวรรณคดีขอพระเกียรติในช่วงนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสศรัทธาในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระมหากษัตริย์ในสังคมที่สำคัญร่วมกันอย่างแนบแน่น

๒. การขอพรสมัยรัชกาลที่ ๒ จนถึงรัชกาลที่ ๓

การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติช่วงรัชกาลที่ ๒ จนถึงรัชกาลที่ ๓ นี้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีความสำคัญน้อยลง กริจะกล่าวถึงชื่อของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น ไม่ได้ขยายความถึงคุณลักษณะสำคัญของสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น แต่ส่วนที่ขอพรใดให้แก่พระมหากษัตริย์ ก็วิย้งคงระบุรายละเอียดมากขึ้นเติม ดังตัวอย่างโคลงปราบตาภิเชกเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยว่า

... ขอพรกมลเสลให้อยู่หัว มัวในธรรมอันเป็นประโยชน์ บำบัด
โทษนรราชฎร์ ขอพรเมรุมาศบรรพต ให้ได้คขเผือกเพิ่ม เหมมหฤทัย
ในสมบัตติ ขอพรวรรชวลาก ให้วรุณตกต้องระดูกาล ถัญญาหาร
จงมอมมูล บริบูรณ์ทุกหมู่ไม้...

(โคลงปราบตาภิเชกเฉลิมพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพะพุทธเลิศหล้านภาลัย, ๒๕๑๖, น. ๔๕)

นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาที่กริก็ไม่ได้ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ขอจากอานิสงส์ผลบุญที่พระมหากษัตริย์ทรงทำบุญมาให้ได้รับผลแห่งบุญนั้น ซึ่งกริก็จะเน้นเนื้อหา

ส่วนขอพรให้พระมหากษัตริย์อย่างมาก ดังในกลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า

ขออนุโมทนาอานิสงส์	ที่พระองค์ทรงสร้างสว่างสวรรคต
ให้ภิญโญยศยิ่งทุกสิ่งอัน	อู่ปัทมวันตรารอยยาได้มี
บรมสุขทุกพระอิริยาบถ	ใครคิดคิดให้พ่ายกระจายหนี
ให้พระชนม์ยาวยืนอยู่หมื่นปี	ให้เปรื่องปรีชาฤทธิมหิทธิญาณ
พระโรคอายาแฝ้วให้แคล้วคลาด	จงผุดผาดผ่องศรีเพียงสุริยฉาน
พระเกียรติยศปรากฏทั่วจักรวาล	ดังอวตารผ่านโลกเป็นโจกจอม

กลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, ๒๕๑๗, น. ๖๓ - ๖๔)

การขอพรในช่วงนี้จะให้ความสำคัญที่พระมหากษัตริย์มากกว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยจะกล่าวถึงเพียงชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น ไม่มีการขยาดความคุณลักษณะของ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือเป็นการกล่าวอ้างถึงอานิสงส์บุญของพระมหากษัตริย์เอง แต่ รายละเอียดขอพรที่จะขอให้แก่พระมหากษัตริย์กลับมีละเอียดมากกว่า ทั้งนี้ในช่วง รัตนโกสินทร์ตอนต้น พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจและพระบรมเดชานุภาพที่ผูกพัน กับพระราชภารกิจที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประชาราษฎร์ในทางพระมหากษัตริย์คุณ เพื่อให้เกิดความร่วมมือเป็นสุข จึงเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องตอบแทนพระเดช พระคุณของพระมหากษัตริย์ (อัศจรรย์พร กมฺพพิสมัย, ๒๕๒๕, น. ๑๖) พระมหากษัตริย์ อยู่ในฐานะที่มีความสำคัญในการเป็นผู้นำที่มีความสำคัญต่อศาสนาและบ้านเมือง ซึ่ง ทำให้เกิดความสุขสงบในแผ่นดินได้ ดังนั้นพระมหากษัตริย์จึงมีความสำคัญทางสังคม อย่างยิ่ง การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติจึงมุ่งเน้นไปที่รายละเอียดของพระมหา กษัตริย์เป็นสำคัญ

๓. บทขอพรสมัยรัชกาลที่ ๕ จนถึงปัจจุบัน

บทขอพรสมัยรัชกาลที่ ๕ จนถึงปัจจุบันยังคงไม่เน้นรายละเอียดของ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหมือนช่วงสมัยรัชกาลที่ ๒ ถึงรัชกาลที่ ๓ แต่ก็มีส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปจาก ใน ๒ ช่วงแรก กล่าวคือ ไม่ได้ขอพรให้เพียงเฉพาะพระมหากษัตริย์เท่านั้น แต่จะขอพร

ให้แก่พระบรมวงศานุวงศ์ และบ้านเมืองกับประชาชน เช่น โคลงของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ว่า

ขอทวยเทพท้าวช่วย	รักษา
สมเด็จพระจักรีธา	หน่อไต้
ให้ทรงพระชนมา	ยุยง เจริญแ
เป็นสุขสำราญไว้	โรคร้างหลีกหนี ๕
อนึ่งช่วยพิทักษ์ป้อง	กันภัย
ชนบทยากใน	แวนแคว้น
ราษฎรทุกเมืองไป	เป็นสุข เกษมแ
สมบัติสมบุรณ์มั่น	เทพเจ้าเมืองสวรรค์ ๕
บรมบพิตรเจ้า	จอมไทย
เรื่องพระเดชแผ่ไป	ทั่วหล้า
เกษมสุขนิราสไกล	ปรปักษ์
ปรีนายนกลีศฟ้า	สืบสร้างถวัลยวงศ์ ๕
พระวงศ์จงสืบเชื้อ	ยืมนาน
พระนครไพศาล	มั่นตั้ง
พระธรรมกล่าวนฤพาน	จงสอง สว่างแ
หมู่พระสงฆ์ทั่วทั้ง	หมดพร้อมดำรงศีล ๕

(โคลงของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ในคำกลอนสรรเสริญพระบารมีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ๒๕๑๖, น. ๑๑๐-๑๑๑)

การขอพรในช่วงหลังนี้คงจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ ไทยได้เปิดสัมพันธ์กับประเทศทางตะวันตก วิทยาการตะวันตก หลังไหลเข้ามาทำให้รูปแบบและบทบาทของพระมหากษัตริย์แปรเปลี่ยนไป ที่สำคัญคือพระมหากษัตริย์มีความเป็นมนุษย์มากขึ้น แม้ว่าบุญบารมียังคงอยู่ แต่ไม่ใช่เรื่องของเทวราชา (อัจฉราพร กมุทพิสมัย, ๒๕๒๕, น. ๑) นอกจากนี้ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ เกิดการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง

เจียงใต้อย่างเข้มข้น การดำรงอยู่ของพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวไม่อาจต้าน
ภาวะการคุกคามภัยจากต่างชาติได้ ความเป็นพระมหากษัตริย์จึงไม่ได้ดำรงอยู่เพียง
เอกเทศพระองค์เดียวแต่เป็นสถาบันกษัตริย์ ซึ่งประกอบด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ที่ค้ำชู
ให้สถาบันกษัตริย์เข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงการดำรงอยู่ของชาติ นอกจากนี้ สิ่งที่จะหลอม
รวมและดำรงความเป็นชาติไว้ได้ ก็คือ ดินแดนและประชาชน ที่ต้องพร้อมใจกันเป็นหนึ่ง
เดียวที่จะสำนึกรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ดังนั้นในการขอพรวรรณคดีของ
พระเกียรติสมัยนี้ กวีจึงเน้นไปที่บ้านเมืองประชาชนให้อยู่อย่างมีความสุขสมปรารถนา
ความยิ่งใหญ่ของเฉพาะองค์พระมหากษัตริย์เท่านั้น

ส่วนบทขอพรในสมัยรัชกาลที่ ๙ มีเนื้อหาค่อนข้างสั้น ทั้งนี้ก็จะเน้นเนื้อหา
หลักที่สรรเสริญพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
มากกว่า เนื้อหาในบทขอพรก็มีทั้งการขอพรให้พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และ
บ้านเมืองประชาชนเช่นกัน เพราะบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบ
ประชาธิปไตย สถานภาพของพระมหากษัตริย์ก็อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ รวมทั้งพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชก็ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาบ้านเมืองและ
ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้นบทขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติ
ของพระองค์จึงเน้นไปที่บ้านเมืองและประชาชนที่มีความสุขสงบและอยู่ดีกินดี เพราะ
เป็นสิ่งแสดงความดีงามและยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริย์

บทสรุป

ในสมัยก่อนเชื่อว่าการแต่งคำประพันธ์หรือวรรณคดีเป็นภารกิจที่สำคัญของ
กวี เพราะต้องใช้สติปัญญา ความมุ่งมั่น และความสามารถขั้นสูงในการร้อยเรียง การ
ขอพรเพื่อให้เกิดความสิริมงคลจึงเป็นเนื้อหาสำคัญส่วนหนึ่งของวรรณคดีโดยเฉพาะ
วรรณคดีขอพระเกียรติ การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยในยุคแรกจะ
ปรากฏร่วมกับเนื้อหาส่วนอื่นๆ คือ ประณามพจน์ และปณิธานของกวี แต่วรรณคดี
ขอพระเกียรติสมัยอยุธยาตอนกลางจะกำหนดการขอพรไว้เป็นเนื้อหาส่วนท้ายของ
เรื่อง ทั้งนี้เนื้อหาในการขอพรจะประกอบด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พระมหากษัตริย์ และ
บ้านเมืองประชาชน และมีวิธีการขอพร ๒ ลักษณะ ลักษณะแรก คือ การขอพรแบบ
กล่าวแยกรายละเอียด ซึ่งจะให้รายละเอียดของคุณลักษณะของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ละ

สิ่ง และพรที่ขอให้แก่พระมหากษัตริย์อย่างละเอียด ลักษณะที่สอง คือ การขอพรแบบรวมสิ่งศักดิ์สิทธิ์และคำขอพร ซึ่งจะกล่าวถึงชื่อของสิ่งศักดิ์สิทธิ์รวมกันทั้งหมดในคราวเดียวกัน แล้วจึงกล่าวถึงพรที่ปรารถนาจะขอรวมกันอีกต่อไป

นอกจากนี้ การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยยังมีพัฒนาการปรับเปลี่ยนไปช่วงเวลาต่าง ๆ ได้แก่ การขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ ๑ กวีจะให้รายละเอียดของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระมหากษัตริย์ผู้รับพรอย่างมาก ทั้งนี้เพราะสังคมไทยในสมัยนี้ยังคงยึดมั่นเชื่อถือในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เข้มแข็ง สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีบทบาทสำคัญในพระราชพิธีต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพระมหากษัตริย์ค่อนข้างแน่นแฟ้น ส่วนการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติสมัยรัชกาลที่ ๒ ถึงรัชกาลที่ ๓ รายละเอียดของพรที่จะให้แก่พระมหากษัตริย์มีมากกว่า ส่วนสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะเป็นเพียงการกล่าวถึงชื่อนั้น อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีบทบาทเป็นเพียงส่วนสนับสนุนพระมหากษัตริย์ แต่พระมหากษัตริย์คือบุคคลสำคัญที่สุดที่ทำให้บ้านเมืองประชาชนมีความสุขสงบ การขอพรจึงเน้นรายละเอียดของพระมหากษัตริย์ ส่วนการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติสมัยรัชกาลที่ ๕ ถึงปัจจุบัน กวีขยายผู้รับพรจากพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียวมาเป็นพระบรมวงศานุวงศ์และบ้านเมืองประชาชนมากขึ้น ส่วนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังคงเป็นเพียงการเอ่ยนามเหมือนช่วงก่อนหน้า เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งบ้านเมืองต้องเผชิญหน้ากับการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก การดำรงอยู่ของชาติไม่ได้มีเพียงพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวเท่านั้น แต่พระบรมวงศานุวงศ์และบ้านเมืองประชาชนเป็นเครื่องแสดงความมั่นคงให้แก่ชาติด้วยการขอพรในวรรณคดีขอพระเกียรติของไทยจึงเป็นขนบการประพันธ์หนึ่งที่สำคัญของวรรณคดีประเภทนี้ที่มีพัฒนาการเปลี่ยนไปตามสังคมในแต่ละช่วงเวลา

บรรณานุกรม

ค่างลอนสรรเสริญพระบารมีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (๒๕๑๖).

พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม. (๒๕๕๔). “ขนบการประณามพจน์ในวรรณคดีเขมร.” วารสาร

มนุษยศาสตร์ ๑๘, ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม) : หน้า ๓๗ - ๕๒.

ชำนาญไวยาหาร, พระ. (๒๕๔๖). โคลงสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาโลกย์. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ทองย้อย แสงสินชัย. (๒๕๔๒). “ภาพย์เห่เรือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัว”. วารสารวิชาการ. ปีที่ ๒, ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน): หน้า ๒๓ - ๓๐.

นายมี มหาตเล็ก. (๒๕๑๗). กลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ

พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ ๔. มปท.

นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (๒๕๑๖). โคลงปราบดาภิเษกเฉลิมพระเกียรติ

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย. พิมพ์ครั้งที่ ๘. มปท.

นิพัทธ์ แยมเดช. (๒๕๕๙). “จารึกปราสาทตาพรหม: ความสัมพันธ์ระหว่างชนบจารึก

สดุดีกษัตริย์กับการสรรเสริญพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗.” วารสารไทยคดีศึกษา

๑๓, ๑ (มกราคม - มิถุนายน) : หน้า ๑ - ๕๐.

พระคริสตธรรมคัมภีร์ไทย ฉบับอมตธรรมร่วมสมัย. (๒๕๕๑). พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ:

ไอบีเอส พับลิชชิง.

มหาสาย์ณ, พระ ศรีอ่อน. (๒๕๕๐). ประณามบทและนิคมณฑลในวรรณคดีบาลี:

แนวคิด รูปแบบ และภาษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษร ศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาบาลีและสันสกฤต ภาควิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

วรรณกรรมสมัยธนบุรี เล่ม ๑. (๒๕๓๒). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๑. (๒๕๔๐). พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๒. (๒๕๔๕). พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม ๓. (๒๕๔๕). พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ศรีสุนทรไวยาหาร, พระยา. ภาพย์สดุดีของพระยาศรีสุนทรไวยาหาร. (๒๔๖๓). พิมพ์แจกเป็น

ที่ระลึกในงานรื่นเริงเนื่องจากการกุศลทักษิณานุปทานบุพเพตพลี. มปท.

สุภาพรณ ฒ บางช้าง. (๒๕๓๕). **พุทธธรรมที่เป็นรากฐานสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัย ถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง**. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ พวงสุวรรณ. (๒๕๔๘). **พระภัทรมหาราชคำฉันท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: แว่นแก้ว.

เสาวณิต วิงวอน. (๒๕๓๐). **การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมยอพระเกียรติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉราพร กมฺุทพิสมัย. (๒๕๒๕). **อุดมการณ์ชาตินิยมของผู้นำไทย**. เอกสารประกอบการสัมมนาสองศตวรรษรัตนโกสินทร์: ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และวารสารธรรมศาสตร์.